

Derk Jan Stobbelaar

De natuurbeheerd

‘De natuurbeheerder van de toekomst heeft de vaardigheid als een surfer een koers te kiezen op zijn plank’

De natuurbeheerder van de toekomst heeft meer oog voor de omgeving, verwacht Derk Jan Stobbelaar. Met niet alleen ecologische kennis, maar ook sociale en economische bagage. “Hij is als een surfer die zich laat meevoeren op een golf, maar wel een die zelf richting kiest.”

“De natuurbeheerder van de toekomst snapt hoe het maatschappelijk krachtenveld in elkaar steekt en hij heeft de vaardigheid als een surfer een koers te kiezen op zijn plank. Hij heeft ook een houding die daarbij past. Hij is ondernemend, en dat betekent vooral een proactieve instelling en doorzettingsvermogen. Anders val je van de plank. Hij laat zich niet afschrikken door een chaotische situatie waarin allerlei belangen lijken te botsen, maar probeert daar structuur in aan te brengen.”

Dat is een uitdaging voor onderwijs in Bos- en natuurbeheer, Natuur en leefomgeving of verwante opleidingen. “Kennis overdragen is soms al lastig, maar een houding leren nog meer. Je moet snappen dat je vanuit je eigen waarden moet werken, maar niet te star moet zijn. Je moet open staan voor anderen en zorgen dat er een gesprek tot stand komt.” Deze beschrijving geeft Stobbelaar aan het eind van een interview in Wageningen waar hij vandaag een thuiswerkdag heeft. “Ik ben op het moment veel aan het schrijven.” Verder poogt hij als programmaleider van het Onderwijsvernieuwingenprogramma (OVP) Natuur en Leefomgeving de erfenis van het GKC-programma Natuur en Landschap een plek te geven.

er van de toekomst

Beschermde omgeving

Derk Jan Stobbelaar, docent bij Bos- en natuurbeheer op Hogeschool Van Hall Larenstein in Velp, staat aan het eind van zijn lectoraat over Geïntegreerd Natuur- en Landschapsbeheer. Hij heeft dat lectoraat met milieu-econoom Martijn van der Heide en ecooloog John Janssen vormgegeven.

“We kwamen met het lectoraat op een goed moment. Er was weerstand: moet dat nou allemaal, zoveel natuurbescherming? Het kost een hoop geld en belemmert veel andere dingen. Met staatssecretaris Henk Bleker - die op het ministerie van Economische Zaken verantwoordelijkheid kreeg voor de natuurportefeuille - leek er geen houden meer aan.” Dat was de actualiteit - de maatschappelijke golf - waarin het lectoraat zich inzette voor natuur- en landschapsbeheer vanuit een bredere visie.

Stobbelaar werkte bij Van Hall Larenstein, zijn twee collega's op het lectoraat kwamen 'van buiten'. “Er waren aanvankelijk twijfels of je zo'n lectoraat met drie mensen kunt invullen, maar het heeft heel goed uitgepakt, omdat de drie lectoren elkaar aanvulden in kennis en netwerk.” Resultaat was aanpassing van curriculum en docentenschooling, en ook buiten de opleiding heeft het lectoraat volgens Stobbelaar veel opgeleverd. “Bijvoorbeeld via de congressen die we hebben georganiseerd.”

Het laatste congres, het eindcongres van het lectoraat, trok vrijdag 16 mei volgens hem 140 mensen naar Velp. “We concludeerden dat de weerstand (tegen natuurbeheer) nog niet is

opgelost, maar het lectoraat wel richting kon geven.”

“De boodschap was ook dat natuurbeschermers meer naar buiten moeten treden. Dat was misschien twintig jaar geleden ook wel het geval, toen die natuurbeschermers vooral ecooloog waren en geregeld in de clinch lagen met agrariërs of recreanten, maar het is nu urgenter geworden. Ecologische kennis blijft nodig, maar de belangrijkste vraag is nu: hoe houd ik draagvlak in de maatschappij?”

Stobbelaar vertelt over een project in Montferland. “De beheereenheid van Natuurmonumenten stelde er de vraag: hoe kunnen we ondernemender worden? Vroeger was dan de aanpak dan dat studenten een half jaar lang in een kamertje bespreken hoe dat zou kunnen, maar nu wilden we ook tijdens het project al stappen zetten. Zo kunnen studenten leren zich te laten zien en het zet de mensen van Natuurmonumenten aan tot handelen. Je haalt als het ware de natuurbeschermers uit hun beschermde omgeving.”

Centrum Natuur & Leefomgeving

Stobbelaars inzet als programmatrekkende bij de Groene Kennis Coöperatie was breder dan de opleiding in Velp. In het programma Natuur en landschap is zeven jaar gewerkt aan onderwijsvernieuwing in de onderwijskolom met aandacht voor verbreding naar sociale en economische aspecten en behalve voor platteland ook voor de stad(srand) (zie kader).

‘De vraag is nu: hoe houd ik maatschappelijk draagvlak?’

NATUUR EN LEEFOMGEVING

Natuur en leefomgeving vervangt nu de aanduiding natuur en landschap. Dat heeft te maken met ontwikkelingen in beheer en onderwijs. Staatsbosbeheer spreekt wat natuur betreft bijvoorbeeld over beheren, beleven en benutten. Daar zie je de ecologische, sociale en economische invalshoek in terug. Bij onderwijs lag voorheen de nadruk op ecologie en op biodiversiteit in natuurgebieden en op het platteland. Maar financiën liggen anders, de druk op natuurbelangen is gestegen en het maatschappelijk draagvlak is urgenter. Eerder was er bijvoorbeeld een ontwikkeling van natuurbescherming naar natuurontwikkeling, nu wordt de volgende stap gezet. Ook natuurbeschermers praten nu over ondernemersvaardigheden en verdienmodellen. De stad is meer in beeld gekomen en ook de mens en wat hij wil met en in de natuur. Er wordt nu anders naar natuur gekeken, bijvoorbeeld wat kunnen we ermee?

DERK JAN STOBBELAAR

Derk Jan Stobbelaar promoveerde aan de Wageningen Universiteit op de relatie tussen landschap en landbouw. Hij werkte op de universiteit aan integratie van natuur- en landschapswaarden in het agrarische gebied. Sinds 2007 is hij docent Natuur en Landschap bij de opleiding Bos- en Natuurbeheer van Hogeschool Van Hall Larenstein. Hij was van 2010 tot 2014 een van de drie lectoren op het lectoraat Geïntegreerd Natuur- en Landschapsbeheer. Hij was ook trekker van het GKC-programma Natuur en Landschap en is nog tot eind 2014 programmaleider van het Onderwijsvernieuwingenprogramma Natuur en Leefomgeving.

Bij Economische Zaken (EZ) heeft hij vorig jaar vanuit het programma gepleit voor een Centrum voor Natuur en Leefomgeving dat vergelijkbaar was aan de CIV's en CoE's, centra die zijn opgericht voor topsectoren als Tuinbouw en Agrifood om verbinding van onderwijs en bedrijfsleven te realiseren. EZ adviseerde om eerst eens te kijken of er vanuit het werkveld van natuur en leefomgeving wel behoefte aan was. Staatssecretaris Sharon Dijksma heeft, toen het werkveld zich had uitgesproken, in november een handtekening gezet onder de Human Capital Agenda Natuur en Leefomgeving. Hierin staan de onderwijsvernieuwingdoelen beschreven zoals het werkveld die voor zich ziet. Thema's zijn ondernemerschap, omgevingsbewustzijn en integraliteit (hier: samenwerking met andere sectoren). En ook vergroening van agrarisch onderwijs. Het ministerie heeft besloten dat er inderdaad een centrum Natuur en Leefomgeving moet komen, waarin deze thema's uitgewerkt worden.

Twintig jaar

Met lectoraat en het GKC-programma is er volgens Stobbelaar in elk geval het een en ander in gang gezet. "Met de realisatie van alles waar we nu over praten, de vier thema's voor natuur en leefomgeving bijvoorbeeld, kunnen we nog wel twintig of dertig jaar vooruit."

Ook wat betreft financiering zijn er volgens hem nog stappen te zetten. "Natuurbeheer wordt nu voor 30 procent gefinancierd vanuit subsidie, 30 procent charitas en nog 30 procent eigen verkoop. Volgens het Groenfonds - in 1994 opgericht door provincies en ministerie van EZ om financiële faciliteiten voor natuur, bos en landschap te ontwikkelen - gaat dit naar een verdeling van ongeveer 15-40-45. Bijvoorbeeld omdat je natuur ook als een product kunt zien waar je geld uit kunt halen, denk aan bio-massa."

Stobbelaar, die de afgelopen jaren naast het docentschap voor driekwart bezig was met lectoraat, GKC-programma en Kigo-projecten, weet niet precies hoe zijn toekomst eruitziet. Hij schrijft, bijvoorbeeld aan een VHL-publicatie over geïntegreerd natuur- en landschapsbeheer. "Een schrijfstadium - zoals nu waarin hij bezig is met neerleggen van inzichten van de afgelopen jaren - inspireert me in mijn onderwijs."

In mei is al 'Geleid door het landschap' uitgekomen, een publicatie waarvoor hij samen met Mirjam Koedoot verantwoordelijkheid draagt. Het boek beschrijft verschillende benaderingen van landschappen.

We komen dan terug bij de toekomst van het onderwijs in natuur en leefomgeving. "Ik heb enige twijfel of het wel lukt om er voldoende mensen voor op te leiden. In het hbo lijkt de instroom redelijk stabiel, maar ik heb het gevoel dat het niet zo goed gaat in het mbo. Daar heeft het centrum Natuur en Leefomgeving nog een taak te vervullen." ■

Natuurbeschermers praten over ondernemersvaardigheden, de stad is meer in beeld gekomen en er wordt gesproken over natuur en leefomgeving